

Hvordan imødegår vi ekstrem social kontrol?

FrikirkeNet er en paraplyorganisation for en lang række af frikirkelige trossamfund. I dette foretræde ønsker vi at redegøre for, hvad vi mener er vigtigt at have i baghovedet, når tiltag gøres for at imødegå ekstrem social kontrol i religiøse miljøer.

DEFINITION:

Hvad er ekstrem social kontrol? Her er to definitioner:

Institut for Menneskerettigheder:

Ekstrem social kontrol er kontrol og sanktioner, der kolliderer med eller krænker et barns eller et ungt menneskes rettigheder ifølge menneskeretten eller dansk ret. Det er typisk forældre eller andre familiemedlemmer, der udøver kontrollen.

Ekstrem social kontrol kan blandt andet komme til udtryk i form af begrænsninger, restriktioner, isolation, overvågning eller psykisk og/eller fysisk vold.

Udlændinge- og Integrationsministeriet:

Negativ social kontrol handler om ... handlinger, styring, kontrol eller sanktioner, der i væsentlig grad hæmmer eller begrænser den enkeltes livsudfoldelse, adfærd, valg og rettigheder. Det kan eksempelvis være kontrol eller restriktioner i forhold til livsstil, fritidsaktiviteter, valg af ægtefælle eller retten til at bestemme over egen krop. Det kan få konsekvenser for det enkelte barn/ung i form af fx manglende frihed og deltagelse i skole og fritidsaktiviteter.

Hvor støder vi på det?

Ekstrem social kontrol forekommer mange steder i samfundet. For eksempel kan alkoholkulturen blandt unge nogle gange tage karakter i retning af ekstrem social kontrol, hvis unge presses til drikke.

Hvis vi taler om ekstrem social kontrol i religiøs sammenhæng, så fremgår det af Institut for Menneskerettigheders¹ samt Børns Vilkår² rapporter om emnet, at ekstrem social kontrol ikke mindst forekommer i etniske minoritetsmiljøer, hvor børn og unge for eksempel ikke får lov til at deltage i fritidsaktiviteter, eller hvor piger bliver pålagt at gå med tørklæde.

Derudover nævnes Jehovas Vidner i Børns Vilkår rapport, hvor trussel om udstødelse og tvungen deltagelse i husbesøg er eksempler på ekstrem social kontrol.

Endelig nævner Børns Vilkår i deres rapport enkelte eksempler fra folkekirkelige missionsbevægelser, mens TV 2-dokumentaren "Guds bedste børn" satte fokus på sekter i radikale, kristne miljøer. Sidstnævnte grupperinger er meget få og små og har været klart aftagende de senere år.

Hvornår bliver sund opdragelse til ekstrem social kontrol?

Som udgangspunkt har alle børn og unge i Danmark ret til gradvist at træffe flere og flere egne valg og udvikle sig til selvstændige individer. Ikke sjældent vil denne udvikling medføre en prøven grænsen af i

forhold til de værdier og normer, som børnene og de unge har fået med sig i opdragelsen. Det er både sundt og naturligt.

Men dette er netop, hvad børn og unge underlagt ekstrem social kontrol ikke har mulighed for. De begrænses i deres frihed og udvikling. Normerne i opdragelsen er ubøjelige og kommer til at virke snærende og hæmmende. I stedet for at medvirke til at udvikle børnene og de unge ved billedlig talt at være en mur, som de kan spille bolden op ad, bliver normerne et fængsel, som spærrer dem inde og forhindrer deres udvikling i retning af selvstændige og frigjorte individer, som med stor livslyst indtager deres plads i samfundet.

Ekstrem social kontrol og den værdibaserede opdragelse

Diskussionen om ekstrem social kontrol må ikke blive en løftestang for en religionskritisk dagsorden. Dels fordi det vil forplumre billedet, da ekstrem social kontrol forekommer mange steder, og dels fordi religionen ofte er en hjælp og en ressource til at bryde med ekstrem social kontrol.

Religion i sig selv er ikke problemet. Det er ikke i sig selv farligt, at forældre tror på, at noget er absolut godt og absolut sandt.

Det farlige opstår, når forældrene ikke vil respektere, at deres børn når frem til andre forståelser og holdninger end forældrene selv. Når forældrene er ubøjelige og insisterer på at fastholde børnene/de unge i hjemmets holdninger, så retten til gradvist at træffe flere og flere egne valg og udvikle sig til selvstændigt individ er ikke-eksisterende. Når forældrene vil trumfe deres egen holdning igennem som den eneste sandhed.

I Institut for Menneskerettigheders rapport er der en juridisk analyse af grænserne for forældres ret til at opdrage deres børn, hvoraf det fremgår, at spørgsmålet ikke er direkte behandlet i hverken retspraksis eller den juridiske litteratur – men instituttet mener, at der bør være respekt for børn og unges privatliv fra i hvert fald det tidspunkt, hvor den unge fylder 15 år. Og den unge skal have mulighed for selvstændigt at kunne udøve denne ret.

Vi kan tilslutte os denne vurdering. Forældre skal have ret til at opdrage deres børn i henhold til egne værdier og holdninger – også selv om disse måtte være i modsætning til flertallets værdier og holdninger. Dette gælder også den klassiske, kristne forståelse af ægteskabet som værende mellem en mand og en kvinde, og at seksualiteten bedst værnes, beskyttes og nydes inden for rammerne af et ægteskab.

Men forældrene skal samtidig være bevidste om at lade deres børn gradvist danne deres egne holdninger og meninger – og de skal bakke op om og opmuntre denne udvikling. Også når deres børn vælger andre holdninger, værdier, livsanskuelser og normer end forældrenes. Kun sådan skabes sunde og stærke individer.

Hvad kan vi gøre for at imødegå ekstrem social kontrol?

- **Dialog** – Nogle gange kan man ændre ekstrem social kontrol gennem dialog og samtale med forældrene. Det forudsætter dog gensidig tillid – derfor er det vigtigt i en dialog at anerkende og respektere forældrenes kulturelle og religiøse udgangspunkt.

- **Inddrag religiøse aktører, der er en positiv modvægt** – religiøse aktører har en viden og en forståelse, som i mange tilfælde vil kunne føre dem længere i dialogen end ikke-religiøse aktører. Så et samspil i en indsats er absolut ønskelig om muligt.
- **Fokusér på isolationen som et afgørende problem** – som ovenfor nævnt er det ikke religion i sig selv, som er problematisk. I forhold til fx godkendelse af plejefamilier med et religiøst ståsted, bør det derfor være familiens interesse i og evne til at integrere sig i det omgivende samfund – og dermed medvirke til at danne børnene i hjemmet til at blive gode samfundsborgere - som er det afgørende. Ikke familiens religiøse eller kulturelle tilhørsforhold.
- **Løfte vidensniveauet gennem Vive** - kommunale aktører skal klædes langt bedre på til at kunne spotte, når vi er ude i religiøst betinget mistrivsel hos børn og unge. Dette kan med fordel ske gennem Vive. I den forbindelse tilslutter vi os i øvrigt Institut for Menneskerettigheders forslag om at tilknytte faste socialrådgivere med specialviden om emnet til skolerne, idet man ved, at skolen og de professionelle voksne, som børn og unge møder på skolen, spiller en afgørende rolle for at hjælpe børnene ud af ekstrem social kontrol.
- **Fremme en dialog på skolerne i forhold til samtale om elevernes tro/ikke tro og religiøsitet** – mange lærere savner et sprog for at tale om tro og religion. Men lærerne skal turde tale om tro og religion med børnene, så Jehovas Vidner, islam og kristendom ikke er emner, som man tier stille om. Jo flere ting, der kommer frem i lyset og bliver talt om, des større er sandsynligheden for, at ekstrem social kontrol bliver opdaget.
- **En telefonlinje** – dette i forlængelse af ovenstående. Mennesker skal have et sted, de kan ringe hen, hvis de oplever, at de er udsat for ekstrem social kontrol og/eller fanget i sekteriske miljøer. Det kan være svært at måle, hvor stort omfanget af ekstrem social kontrol er – og i hvilke miljøer, det finder sted. En sådan rådgivningstelefon vil kunne give os en fornemmelse herfor.
- **Psykologtilbud** – der findes en række psykologer, der har erfaringer med sager om ekstrem social kontrol. Men er man først fyldt 18 år, skal man, som det er nu, selv betale for psykologhjælp. Vi foreslår, at det offentlige for borgere over 18 år tilbyder fem gratis psykologtimer hos en af de ovennævnte specialiserede psykologer.
- **Andre tilbud** – Vi er ikke eksperter på området, og en forening som Inside Out og Børns Vilkår har flere interessante bud på nødvendige tiltag.

Hvad gør vi i frikirkerne?

- **Skaber standarder og gennemsigtighed i egne kredse** – vi har udarbejdet retningslinjer for arbejdet med børn og unge. Vi har etiske retningslinjer for kirker og præster, hvor ingen kirkeleder står alene, men har en eller to fast tilknyttede supervisorer, som kigger præsten og kirken over skulderen - dette modvirker selvsagt isolation. Vi kræver en ledelsesstruktur, som sikrer et bredt forankret lederskab. Vi har generelt fokus på og taler om emnet.
- **Reagerer, hvis vi ser noget bekymrende i det frikirkelige landskab** – dette gælder også for grupperinger, som ikke har nogen direkte relation til os fx i form af medlemskab.
- **Samarbejde med andre relevante aktører** – Vi har dialog med andre aktører som Red Barnet, Børns Vilkår og Inside Out, hvor vi dels benytter os af deres ekspertise og dels byder ind, hvor vi kan hjælpe fra vores vinkel. Vi ser gerne, at det udvikler sig til et decideret samarbejde.
- **Vi hjælper mennesker, der har været i lukkede miljøer** – Vi har absolut begrænsede ressourcer, men har været meget inde over især Silkeborg-sagen og har her haft en løbende dialog med flere af ofrene og fx tilbudt betaling af psykologhjælp til de ofre, der var over 18 år gamle.
- **Vi vil gerne udbrede kendskabet**- til telefonlinje og andre muligheder for at få hjælp og vejledning.